

ЛІТЕРАТУРА

1. Таганцев Н. С. Уголовное уложение / Н. С. Таганцев. – СПб.: Издание Н. С. Таганцева. – 1904. – 1125 с.
2. Белогриц-Котляровский Л. С. Учебник русского уголовного права. Общая и особенная части / Л. С. Белогриц-Котляровский. – СПб.: южно-русское книгоиздательство Ф. А. Югансона. – 1903. – 626 с.
3. Михлин А. С. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник. Практикум / под ред. А. С. Михлина. – М.: Юристь. – 2004. – 400 с.
4. Ус О. В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину: Монографія / О. В. Ус. – Харків, 2007. – 264 с.
5. Пионтковский А. А. Курс советского уголовного права. Т. 2. Преступление / А. А. Пионтковский. – М., 1970. – 515 с.
6. Пусторослев П. П. Русское уголовное право: лекции. Общая часть. Выпуск 1. Введение. Источники уголовного права. Преступление. – Юрьев. Типография К. Маттисена, 1907. – 552 с.
7. Митрофанов І. І., Притула А. М. Співучасть у злочині : навч. посіб. / І. І. Митрофанов, А. М. Притула. – Одеса : Фенікс, 2012. – 208 с.
8. Иванов Н. Г. Понятие и формы соучастия в советском уголовном праве / Н. Г. Иванов. – Саратов, 1991. – 127 с.
9. Шатов С. А. Соучастие в преступлении: учеб. пособ. / С. А. Шатов. – СПб., 2012. – 213 с.
10. Курс советского уголовного права. Часть общая. Т. 1 / Отв. ред. : Н. А. Беляев, М. Д. Шаргородский. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1968. – 648 с.
11. Пионтковский А. А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву / А. А. Пионтковский. – М., 1961. – 666 с.
12. Шнейдер М. А. Соучастие в преступлении по советскому уголовному праву / М. А. Шнейдер ; отв. ред. : А. Н. Васильев. – М. : ВЮЗИ, 1958. – 98 с.
13. Бурчак Ф. Г. Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы / Ф. Г. Бурчак. – К. : Вища шк., 1986. – 207 с.
14. Козлов А. П. Соучастие: традиции и реальность. / А. П. Козлов. – СПб., 2001. – 362 с.
15. Панов М. І. Вибрані наукові праці з проблем правознавства / М. І. Панов; передм. В. П. Тихого. – К.: Ін Юре, 2010. – 812 с.
16. Тельнов П. Ф. Ответственность за соучастие в преступлении / П. Ф. Тельнов. – М., 1974. – 207 с.
17. Ковалев М. И. Соучастие в преступлении / М. И. Ковалев. – С., 1960. – 288 с.
18. Уголовное право России. Части Общая и Особенная / Под ред. А. І. Рапога. – М., 2005. – 480 с.
19. Балеев С. А. Соучастие в преступлении: формы и классификации / С. А. Балеев // Уголовное право. – 2006. – № 5. – С. 8.
20. Галиакбаров Р. Р. Квалификация групповых преступлений / Р. Р. Галиакбаров. – М., 1980. – 80 с.
21. Энциклопедия уголовного права. Т. 6. Соучастие в преступлении. – Издание профессора Малинина – СПб ГКА, СПб., 2007. – 563 с.

УДК 343.23

ПОТЕРПІЛИЙ ЯК ОЗНАКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Канібер Ю. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: В статті розглянуті теоретичні проблеми адекватного відображення потерпілого в якості ознаки складу злочину.

Ключові слова: потерпілий від злочину, ознаки складу злочину.

Аннотация: В статье рассмотрены теоретические проблемы адекватного отображения потерпевшего в качестве признака состава преступления.

Ключевые слова: потерпевший от преступления, признаки состава преступления.

Annotation: The paper deals with the theoretical problem of adequate display of the victim as a sign of a crime (corpus delicti).

Key words: victim, sign of a crime, corpus delicti.

1. Прийняття нового Кримінального процесуального кодексу і продовження глобальної дискусії у науці щодо необхідності пошуку нової теоретичної моделі кримінального кодексу і виконання утилітарного завдання – розробки нової редакції Кримінального кодексу, викликали сплеск наукової активності, що супроводжується низкою пропозицій стосовно провідних категорій та базових принципів кримінальної політики, кримінально-правового регулювання і охорони. Новітні погляди формуються переважно на засадах інтеграції

традиційного сприйняття теоретичних положень, міжнародного досвіду і прагматичного радикалізму, актуалізованого можливими перспективами реформування кримінальної юстиції, що спрямована серед інших завдань на створення належного кримінально-правового забезпечення стабільності державотворення, розбудову громадянського суспільства, охорону прав та законних інтересів особи кримінально-правовими засобами, спираючись на реалістичне обґрунтування балансу, рівноваги, між захистом приватних і публічних інтересів. Політика орієнтування на загальноєвропейські методи кримінально-правового регулювання призводить до імплементації принципових положень міжнародних

актів у сфері кримінального правосуддя, в основу яких покладена концепція злочину, як протиправного і караного діяння не з огляду на небезпеку для суспільства, а з огляду на шкоду, що завдана конкретним особам, встановлення і компенсація якої є основним сенсом відновлювального правосуддя. Переміщення спрямованості вектору кримінально-правового захисту з інтересів держави на інтереси окремої особи, на наш погляд, повинна стати наріжною вимогою до сучасної кримінально-правової доктрини України, хоча є певні ознаки потужних зворотних тенденцій наукових пропозицій у напрямі досягнення виключної публічності регулятивного впливу кримінального права [6, с. 6].

Пошук нових теоретичних підходів до формування положень закону про кримінальну відповідальність безумовно поєднаний зі зміною політики відношення до потерпілого, його значення у системі кримінально-правової охорони суспільних цінностей, що передбачає всебічне нормативне урахування ступеню порушення прав і інтересів всіх потерпілих від злочину, законодавче закріплення юридичного значення волевиявлення потерпілого щодо злочинного діяння, суб'єкта злочину, заподіяної шкоди, форм і методів захисту його інтересів, затвердження у правових формах примата особистої шкоди потерпілого над громадською, адекватне нормативне забезпечення захисних, компенсаторних та інших механізми відновлювального правосуддя засобами не тільки процесуального, але й матеріального кримінального права. Таким чином, виходячи з антропоцентричних пріоритетів кримінальної політики і ідеології реформування кримінальної юстиції, постає нагальна потреба розгляду проблем кримінально-правового забезпечення статусу потерпілого, перш за все теоретичних можливостей встановлення місця потерпілого у складі злочину.

2. Поняття потерпілого у кримінальному праві поки що не отримало системного теоретичного дослідження і обґрунтування щодо суттєвих ознак і видів. Кримінально-правове положення потерпілого традиційно не відноситься до проблем, що заслуговують розгляду в теорії кримінального права і провідних підручниках з кримінального права [1, с. 491]. Слушною з цього приводу є критика М.Й. Коржанського на адресу кримінального права України, яке, на його думку, не забезпечує прав потерпілих від злочину, в тому числі і у частині встановлення кримінально-правових підстав для компенсації моральної та матеріальної шкоди [8, с. 51-54]. Тому закономірно, що науковий інтерес до проблеми і зацікавленість у теоретичному та законодавчому визначенні кримінально-правового статусу потерпілого останнім часом суттєво зростають [7; 10].

Науковці дотримуються різних поглядів, щодо того які суб'єкти порушених злочинним посяганням прав відносин або суспільних відносин іншого типу нормативного регулювання можуть бути визнані потерпілими у кримінально-правовому значенні. Позиції криміналістів у наукових публікаціях коливаються від обмеження кола потерпілих лише фізичними особами до максимального розширення кола потерпілих з віднесенням до нього юридичних

осіб, соціальних об'єднань, держави та суспільства [4, с. 49, 50]. Не дає визначення потерпілого, на відміну від визначення суб'єкту злочину, Кримінальний кодекс України, хоча поняття потерпілого неодноразово використовує, зокрема, у ст.ст. 46, 384, 386. Що стосується тлумачень у коментарях Кримінального кодексу, то вони надаються до змісту поняття потерпілого лише стосовно окремих статей Особливої частини. Наприклад, відповідно до статті 386 КК А.М. Бойко визначає потерпілого від злочину таким чином: «Потерпілим визнається особа, якій правопорушенням (злочинном чи адміністративним правопорушенням) заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду» [9, с. 1122]. Немає принципових заперечень проти такого визначення, коли йдеться про фізичну особу, але ситуація дещо інша, коли потерпілий – юридична особа.

На наш погляд, реалізувати кримінальну відповідальність, передбачену цією і іншими статтями, право потерпілого на захист своїх інтересів у кримінальному судочинстві, якщо злочинна шкода завдана фізичній або юридичній особі, можливо лише за умов розмежування поняття потерпілого у кримінально-правовому і у кримінально-процесуальному значенні. Причина криється головним чином не у неузгодженостях галузевих положень щодо спільного інституту, хоча вони безумовно мають місце, а у різних завданнях визначення потерпілого у матеріальному кримінальному праві, де основні завдання спрямовані на здійснення кваліфікації діяння як кримінального правопорушення, і у процесуальному значенні, підпорядкованому завданням кримінального провадження і процесу доказування вини.

Кримінально-процесуальне поняття потерпілого визначене статтею 55 Кримінального процесуального кодексу, що визнає потерпілим у кримінальному провадженні фізичну особу, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридичну особу, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. Звернемо увагу на те, що у відповідності до частини б цієї статті заяву про надання йому статусу потерпілого у провадженні може подати близький родич або член сім'ї фактичного потерпілого за умов, що останній у наслідок кримінального правопорушення помер або перебуває у стані, який унеможливує подання ним відповідної заяви, не може самостійно виконувати процесуальні функції потерпілого. Таким чином, закон вказує на наявність особи, що фактично потерпіла від кримінального правопорушення, і особи, що приймає на себе процесуальне положення, права і обов'язки у якості потерпілого у кримінальному провадженні. Очевидно, що це можуть бути різні фізичні особи. Крім того за частиною 7 статті фактичний потерпілий може відмовитись від процесуального визнання його потерпілим не подавши відповідну заяву або письмову згоду. У такому випадку фактичний потерпілий у разі необхідності може бути залучений до кримінального провадження як свідок. Тобто у будь-якому випадку для надання фактичному потерпілому процесуального статусу потерпілого необхідне його волевиявлення, бажання набути

положення потерпілого у кримінальному провадженні. Загальну тезу про не співпадіння матеріального і процесуального визначення потерпілого підтверджує порядок вирішення питання про процесуальні повноваження представника потерпілого, якщо останній виявився юридичною особою. Тобто під час кваліфікації злочину у кримінальному провадженні необхідно спершу встановити особу, якій фактично завдана шкода, яка і є потерпілим у кримінально-правовому значенні, а наступним кроком вирішувати питання про надання цій особі чи іншій особі процесуального статусу потерпілого у кримінальному провадженні.

Таким чином, потерпілим у кримінально-правовому значенні є фактичний потерпілий – та фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, або юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. Тому більш точно, на наш погляд, у кримінально-правовому значенні використовувати термінопоняття «потерпілий від кримінального правопорушення», у кримінально-процесуальному «потерпілий у кримінальному провадженні», а термінопоняття «потерпілий» у тих конкретних випадках, коли, на думку фахівця, мова йде про спільний інститут двох галузей права і у розподілі змісту нема потреби.

Законодавець, уникаючи процесуальних труднощів, обмежувально тлумачить і встановлює коло потерпілих у кримінальному провадженні у порівнянні з можливим колом фактичних потерпілих від кримінального правопорушення. КПК відмовляє певній колективній частині суспільства або фізичним особам у складі певної частини суспільства у праві бути потерпілим у кримінальному провадженні. Критерієм є отримання шкоди особою індивідуально, а не у складі частини суспільства, до того ж шкоди певного виду. Виникає питання, чи може ця колективна частина суспільства, що не має статусу юридичної особи, бути фактичним потерпілим від кримінального правопорушення? Наприклад, місцева громада або її частина – колектив громадян за місцем проживання або суспільство у цілому. Розглядаючи ситуації, зокрема, з вчиненням кримінальних правопорушень на території місцевої громади, наприклад, непоодинокі випадки розкрадання на металобрухт дитячих майданчиків, що збудовані у жиллому секторі міст у випадку, коли це майно створене благодійниками і передане місцевим громадянам у користування, але не взяте на балансний облік (це типова ситуація!) місцевим органом самоврядування (юридичною особою), доходимо висновку, що шкода завдана користувачу дитячого майданчику – місцевим громадянам. Проте подати колективну заяву у якості потерпілого у кримінальному провадженні і вимагати притягнення до кримінальної відповідальності викрадача громадяни не можуть, власне, як і не можуть зробити це в індивідуальному порядку. Визнаючи об'єктом кримінально-правової охорони і об'єктом злочину суспільні відносини, а тим більше – правовідносини, необхідно визнати, що вони складаються і встановлюються між соціальними суб'єктами. Це аксіоматичне положення кримінального права, яке ніхто не спростує. Було б логічно визнати, що

шкода суспільним відносинам автоматично шкідлива для хоча б одного з суб'єктів (носіїв, учасників) цих відносин. Не погоджуючись з загальними висновками щодо змісту об'єкту злочину, отримані Г.Н. Новосоловим, не безпідставними вважаємо його намагання знайти аргументи на користь більш адекватного і реалістичного погляду на зв'язок потерпілого та завданої суспільно небезпечним діянням шкоди з об'єктом злочину [11, с. 54, 55, 69]. Тобто виникає гіпотеза про те, що фактичний потерпілий є завжди, але не завжди він визнається таким у процесуальному значенні. Чи має ця гіпотеза практичну або наукову цінність? Час покаже, але з огляду на тенденцію посилення антропоцентризму в кримінальному праві та необхідність свідомого встановлення межі кримінально-правового і кримінально-процесуального значення потерпілого вона заслуговує уваги і не здається занадто ортодоксальною та неорганічною в теорії кримінального права.

3. Отримані висновки безпосередньо впливають на вирішення питання про адекватне відображення потерпілого у складі злочину, що має важливе практичне значення, адже є юридичним засобом реалізації провідних ідей кримінальної політики щодо потерпілого.

Погляди науковців щодо місця потерпілого у складі злочину поділяються на три основні групи. Традиційний підхід - залишати це питання без уваги, обмежуючись загальною вказівкою на суб'єктний склад суспільних відносин, звужуючи питання до характеристики суб'єкту злочину [1, с. 103, 104]. Останнім часом у науковому середовищі наполегливо просувається ствердження, про те, що потерпілий від злочину повинен розглядатися у якості факультативної ознаки об'єкту злочину [2, с. 130]. Третя група пропозицій закликає до більш радикальної зміни ролі і значення потерпілого у системі кримінально-правових відносин шляхом введення категорії потерпілого до складу злочину у якості обов'язкового елемента [3, с. 70]. Підтримуючи намагання відтворити належне місце потерпілого у складі злочину, зазначимо, що визначення позиції щодо місця потерпілого у складі злочину залежить від з'ясування окремих суттєвих питань, відповіді на які не очевидні і напряму не витікають із запропонованих науковцями рішень проблеми: що означає «ввести» у склад злочину; хто і у який спосіб може це зробити; до якого складу злочину; у якості ознаки чи елемента складу злочину; у значенні обов'язкової чи факультативної складової частини складу злочину; яким чином можливо підтримати запропонований ступінь її обов'язковості?

Вчення про склад злочину виокремлює такі категорії як загальне поняття складу злочину (загальний склад злочину) і склад конкретного злочину [12]. Загальний склад злочину – це наукове абстрактне поняття, що є теоретичним узагальненням типових ознак, притаманних всій сукупності конкретних складів злочинів, тобто тих ознак, які можуть мати місце у будь-якому конкретному складі злочину, якщо законодавець відобразить їх у диспозиції норми Особливої частини кодексу. Конкретний склад злочину – це реально існуюча

система ознак злочинів певного виду, що описані у законі про кримінальну відповідальність. Обсяг ознак, що включаються науковцями у поняття загального складу злочину визначається сукупністю ознак всіх конкретних складів злочину, передбачених кримінальним законодавством. Конкретний склад злочину охоплює лише ті типові ознаки, які характерні і необхідні для визнання певного виду суспільно небезпечних діянь кримінальним правопорушенням. Проте, у теорії кримінального права можуть пропонуватись і обговорюватись ті ознаки, які мають місце в окремих конкретних складах злочинів, але не знайшли належного місця у визнаній структурі загального складу злочину, може надаватись певна аргументація на підтримку відображення і закріплення цієї ознаки у загальному складі злочину. Саме у такому аспекті, на наш погляд, треба інтерпретувати зміст пропозиції про введення такої ознаки або елемента як «потерпілий» до загального складу злочину. Така пропозиція звернута до науковців-криміналістів, законодавців, правозастосовців. Вона полягає фактично у заклику до визнання потерпілого структурною одиницею загального складу злочину і обов'язкового врахування її під час пізнання, характеристики, конструювання, застосування та інших дій з конкретними складами злочинів.

Що стосується розуміння змісту цієї пропозиції щодо конкретних складів злочинів, то очевидно, що її необхідно спрямувати законодавцю у частині обов'язкового врахування потерпілого у складі злочину під час конструювання нових складів злочинів у законотворчому процесі, і правозастосовцям, у частині необхідності врахування кримінально-правового підходу до ознак потерпілого від злочину і їх адекватного сприймання та процесуального закріплення під час кримінального провадження. У разі сприйняття адресатами звернення цих пропозицій і використання у роботі, буде досягнута обов'язковість відображення потерпілого у якості обов'язкової ознаки складу злочину. Зазначимо однак, що є великі сумніви щодо перспективності таких вимог до законодавця. З одного боку, це викличе обґрунтовані заперечення щодо доцільності обмежень і встановлення вимог щодо формулювання диспозицій норм кримінального закону з обов'язковим вказуванням на потерпілого від злочину, з іншого боку, законодавець взагалі не схильний дослухатися до наукових пропозицій. Ще більші сумніви виникають щодо правозастосовців, якщо не створити відповідних законодавчих передумов із відповідними нормативними вимогами.

Якою структурною одиницею складу злочину більш обґрунтовано вважати потерпілого? Теорія кримінального права стверджує, що склад злочину містить типові ознаки всіх або певних злочинів. Ознаки об'єднані у відносно самостійні, цілісні його частини – елементи складу злочину, до яких відносяться об'єкт і інші елементи [13, с. 5]. Проте науковці і практики не дотримуються цієї логічної побудови складу злочину, і навіть у навчальній літературі, яка видає таку побудову складу за аксіому кримінального права, використовують до однакових частин складу злочину терміни «ознака» і «елемент»

як синоніми або теоретичну схему, де ознаки існують поряд з елементами у якості самостійних частин складу злочину, що інколи дезорієнтує читача [1, с. 105]. Проведений аналіз змісту кримінально-правового поняття потерпілого і необхідність враховувати принципи наступності, стабільності, певні традиції щодо визначення елементів складу злочину переконує у доцільності дотримуватись послідовності і стриманості наукових пропозицій у вирішенні поставленого питання, що підвищує вірогідність адекватного сприймання пропозицій науковою спільнотою. Тому більш реалістично і прагматично розглядати потерпілого як елементарну, первісну системоутворюючу частину складу злочину – ознаку, яка входить до структури об'єкту, як одного з елементів складу злочину.

Безумовно, питання обґрунтування самостійності (обокремленості) поряд з елементами складу злочину) або включення цієї ознаки до структури об'єкту злочину у якості елемента складу злочину потребує окремого теоретичного аналізу, як і питання обов'язковості чи факультативності цієї ознаки у складі злочину, засобів забезпечення обов'язковості. Керуючись вимогами щодо обсягу статті, вимушено залишаємо ці питання відкритими, але обов'язково повернемося до них у майбутніх публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник [Текст] / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Л.М. Кривченко та ін.; за ред. проф. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 496 с.
2. Сенаторов М.В. Потерпілий від злочину у кримінальному праві [Текст] / М.В. Сенаторов; за наук. ред. В.І. Борисова – Х.: Право, 2006. – 208 с.
3. Туляков В.А. Актуальные проблемы современной уголовно-правовой политики / В.А. Туляков // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 жовтня 2012 р. / ред. кол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. гол. ред.) та ін. – Х.: Право, 2012. – 632 с.
4. Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву [Текст] / Б.С. Никифоров. – М.: Госюриздат, 1960. – 236 с.
5. Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве [Текст] / В. Я. Тацій. – Х.: Вища школа, 1988. – 198 с.
6. Наден О.В. Теоретичні основа кримінально-правового регулювання в Україні: монографія [Текст] / О.В. Наден; за наук. ред. Ю.В. Бауліна. – Х.: Прапор, 2012. – 272 с.
7. «Державна політика України у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень», 25 квітня 2013 р. / «Круглі столи», що проводилися Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ivpz.org/krugl-stoli>
8. Коржанський М.І. Проблеми кримінального права [Текст] / М.І. Коржанський. – Дніпропетровськ.: Юрид. акад. МВС України, 2003. – 200 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [Текст] / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
10. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження): монографія [Текст] / кол. авт. за заг. ред. Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова. – Х.: Кроссруд, 2007. – 364 с.

11. Новоселов Г.П. Учение об объекте преступления. Методологические аспекты. – М.: Изд. НОРМА, 2001. – 208 с.

12. Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину [Текст]. – К.: Вид.КДУ, 1964. – 189 с.

13. Жеребкин В.Е. Логическая структура состава преступления (текст лекции) [Текст] / В.Е. Жеребкин. – Харьков: Харьковский юрид.инст., 1974. – 28 с.

УДК 343.412/340.5

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ, НЕДОТОРКАНИСТІ ОСОБИСТОСТІ В ТРЬОХ ДЕРЖАВАХ: США, ТУРКМЕНИСТАНІ, АЗЕРБАЙДЖАНІ

Слінько Д. С.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Акмірадова С. А.,

студентка 3 курсу
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: Стаття присвячена порівняльно-правовому аналізу законів про кримінальну відповідальність щодо злочинів проти особистості, в трьох державах: США, Туркменістані, Азербайджані. Розглядаються права людини на життя, здоров'я, недоторканість, які охороняються кримінальними кодексами зазначених держав і проявляються у нормах, що забороняють позбавляти людину життя, завдавати їй тілесних ушкоджень різного ступеня, як умисно, так і з необережності. На основі аналізу, пропонується запровадити у кримінальне законодавство України найбільш бездоганні рішення, які використовуються в кримінальному законодавстві аналізованих держав.

Ключові слова: вбивство, заподіяння смерті з необережності, смертоносна зброя, тілесні ушкодження, тяжкий напад, злочинне діяння, кримінальне покарання, загальнонебезпечний спосіб.

Анотация: Статья посвящена сравнительно-правовому анализу законов об уголовной ответственности о преступлениях против личности, в трех государствах: США, Туркменистане, Азербайджане. Рассматриваются права человека на жизнь, здоровье, неприкосновенность, которые охраняются уголовными кодексами указанных государств и проявляются в нормах запрещающих лишать человека жизни, причинять ему телесные повреждения различной степени, как умышленно, так и по неосторожности. На основе анализа, предлагается внедрить в уголовное законодательство Украины наиболее безупречные решения, которые используются в уголовном законодательстве анализируемых стран.

Ключевые слова: убийство, причинение смерти по неосторожности, смертоносное оружие, телесные повреждения, тяжкое нападение, преступное деяние, уголовное наказание, общественноопасный способ.

Annotation: The article is devoted to a comparative legal analysis of the law on criminal responsibility for crimes against the person, in three countries: the U.S., Turkmenistan, and Azerbaijan. With the rights to life, health, privacy, are protected by the criminal codes of these countries and are manifested in the rules prohibits the deprivation of a person's life, causing bodily injuries of varying degrees, both deliberately and inadvertently. Based on the analysis, it is proposed to introduce the criminal legislation of Ukraine the most perfect solutions, which are used in the criminal law of the countries analyzed.

Key words: murder, causing death by negligence, deadly weapons, injury, serious assault, criminal offense, criminal punishment, dangerous method.

Сучасне кримінальне право, як і будь-яку іншу самостійну правову галузь, неможливо уявити без структурно відокремлених (систематизованих) норм у формі закону про кримінальну відповідальність або кодексу. Проведемо аналіз кримінальних кодексів трьох державах: США, Туркменістану та Азербайджану які охороняють права людини на життя, здоров'я, недоторканість особи, і проявляються у нормах, що забороняють позбавляти людину життя, завдавати їй тілесних ушкоджень різного ступеня, як умисно, так і з необережності.

Спочатку хотілося б звернути увагу на американське законодавство. Вбивство за цим законодавством передбачає неправомірне умисне або необережне позбавлення людини життя. Вказівка на неправомірність позбавлення життя при вбивстві в законодавстві США відрізняється від зарубіжного, в тому числі і українського законодавства [1]. Приблизний КК США задає теоретичні параметри для федерального законодавства і штатів у визначенні ознак вбивства та його видів. Безпосередньо в пар. 210.0 в якості потерпілого вказується «людська істота» як особа, яка народилася і живе. Однак за американським законодавством вбивством визнається не тільки позбавлення життя